

Ferdigstillingen av Blindheimsvik, bolig og landhandel på Norsk vegmuseum

Av Anja Aaboen Sletten, Randi Skjelsvold og Marianne Krohn

Høsten 2006 startet museet, ved lederne av bevarings- og formidlingsavdelingene, planleggingen av prosjektet Ferdigstilling av H. Blindheimsvik AS, og åpningsdato ble satt til 9. juni 2007.

Noe av det første som ble gjort var å besøke Maihaugen for å høste erfaringer fra deres museumsbutikker; H. Avlangrud kolonialforretning og J. Falkenberg-butikken. Et viktig spørsmål på dette tidspunktet var hvordan H. Blindheimsvik landhandel skulle presenteres. Den hadde vært stengt siden 1970, og var nesten helt tom for varer. Hyllene måtte fylles på en

eller annen måte. Skulle den være en ren museumsbutikk med originale utstillingsvarer eller skulle det tilbys salgsvarer? De to variantene ble grundig vurdert, og konklusjonen ble at museet burde velge en løsning hvor både originale varer og nyere salgsvarer fikk plass i hyllene. En av utfordringene ved en slik løsning var hvordan publikum skulle forstå hva som

Et av de få bildene som viser butikken slik den opprinnelig var. Foto: Ukjent.

var på utstilling og hva de faktisk kunne kjøpe. Saken ble løst ved å reservere de to øverste vegghyllene, en rad skuffer og den nederste hyllen i glassdisken for utstillingsvarer. Resten skulle etter hvert fylles med salgsvarer. Slik ville det bli enkelt for besøkende å vite hva de kunne kjøpe, samtidig som de kunne sammenligne originale varer med nyinnkjøpte varer. Dette viste seg å være et godt grep, som ga butikken nødvendig autentisitet og samtaler rundt temaer som «sånn hadde vi hjemme» eller «jeg husker jeg ønsket meg en sånn dukke». Samtidig inviterte det til kjøp av lignende varer for de som ønsket det, og slik en mer levende form for museumsformidling.

Organisering av prosjektet

Prosjektfasen startet i begynnelsen av januar 2007. Prosjektgruppa besto av fire personer; Anja Aaboen Sletten, leder av formidlingsavdelingen, Randi Skjelsvold, omviserleder, Marianne Krohn, fungerende leder av bevaringsavdelingen og Gunvor Skaaren, førstekonsulent i tidsav-

*Det ble mange turer til forskjellige brukt- og antikkmesser/butikker på jakt etter utstillingsvarer til butikkyllene. Her Randi Skjelsvold og Marianne Krohn foran Bruktbua på Gjøvik.
Foto: Anja Aaboen Sletten.*

grenset engasjement på prosjektet. Prosjektgruppa utarbeidet forslag til framdriftsplan, som ble diskutert i allmøte for ansatte på museet. En ferdigstilling av et anlegg i Blindheimsviks størrelse ville involvere de fleste av de ansatte på museet på et eller annet tidspunkt. Framdriftsplanen fikk sin tilslutning, og arbeidet startet. Gruppa gjennomførte ukentlige møter, og avgjørelser ble tatt i fellesskap på disse møtene. Underveis i prosessen ble museets ansatte orientert om prosjektets status på allmøter. Alle avgjørelser ble dokumentert og begrunnet i notater, som ble tilgjengeliggjort på museets fellesområde på intranettet og i ringpermer på pauserommet. Gruppa forsøkte i hele perioden å informere og involvere de andre ansatte på museet, samt å dokumentere alle prosesser for ettertiden. Noen prinsipielle avgjørelser som ble tatt underveis krevde grundige drøftelser før de kunne iverksettes og forsvares faglig. Blant sakene som ble diskutert var butikkskilt eller ikke butikkskilt på ytterveggen, formidling av butikklagerets funksjon eller benyttelse av arealene til utstillingsformål, valg av type beplantning rundt huset og bevaring eller bruk av original glassdisk.

Proessen fram mot åpning

Gruppa fikk støtte for sitt forslag om å utvikle en butikk med en kombinasjon av museale varer fra 50- og 60-tallet og salgsvarer inspirert av samme tid. Inspirasjon til gjennomføring av prosjektet kom blant annet fra en studietur til Norsk Teknisk museum og Nasjonalmuseet, avdeling Kunstindustrimuseet, hvor gruppa ble presentert for 40-, 50- og 60-tallets stilhistorie. Dette faglige påfyllet var viktig for at utvalget av varer til butikken skulle bli så tidsriktig som mulig. Det ble også klart

Det ble sendt ut en rekke pressemeldinger for å bekjentgjøre at museet var på utkikk etter originale varer til butikkhyllene. Her illustrert med Gunvor Skaaren og Randi Skjelsvold. Foto: Ole A. Flatmark.

Generalprøven for de ansatte på museet var en stor suksess. Her fikk pengene virkelig ben å gå på! Bak disken: Anja Aaboen Sletten. Kunder fra venstre: Jo Lagethon (delvis skjult), Berit Jahr og Stella Lagethon. Foto: Ole A. Flatmark.

Et lite innblikk i vareutvalget i landhandelen. Her er det noe for både store og små! Foto: Ole A. Flatmark.

at gruppa måtte vektlegge 50-tallets nærmest militært ryddige presentasjon av varene i hyllene framfor tidligere tiders mer uoversiktlige «krambu».

Arbeidet med å framskaffe varer til butikken var todelt. Fokuset ble først satt på å skaffe de originale utstillingsvarene, for deretter å gå til innkjøp av lignende salgsvarer. Målet var at salgsvarene skulle ligge så nært opp mot de originale varene som mulig, både når det gjaldt type gjenstand, farge og materiale. Gruppa, eller deler av gruppa, besøkte antikvitets- og bruktbu- butikker/markeder i området for å skaffe fram originale varer fra 50- og 60-tallet. En pressemelding om prosjektet ble også sendt ut, og resulterte i mange henvendelser og gaver til butikken. Videre ble interiørmesser besøkt, og kataloger og internett saumfart på leting etter salgsvarer med inspirasjon fra samme tidsrom.

Enkelte salgsvarer var det ekstra inspirerende å få tak i. Det gjaldt spesielt et over-skuddslager med en rekke flotte serveringsredskaper i teak og palisander fra Bjørklund. Dette var originale 50- og 60-tallsvarer, og antallet var så stort at varene kunne legges ut for salg til landhandelens kunder. Et annet lykketreff var tilbudet om å kjøpe nyproduserte kopier av 60-tallets Tjørvendukker, også her i et såpass stort antall at vi kunne selge dem videre. En dukkesamler fra Moss produserer dessuten hjemmelagde dukkeklær for landhandelen. Klærne lages etter gamle mønstre og gjerne med gamle stoffer med typisk 50- og 60-tallspreg. Disse og lignende varer bidrar til at sortimentet i butikken harmonerer med utstillingsvarene. Underveis ble det klart at landhandelen kunne tilby «småskalaproduserte» matvarer, ettersom den opprinnelige landhan-

Endelig åpning! Stolte butikkdamer på trappa, klare til å ta imot kunder. Fra venstre: Anja Aaboen Sletten, Randi Skjelsvold, Tanja Haugen, Mia Langemyr, Marianne Krohn og Gunvor Skaaren. Foto: Ole A. Flatmark.

delen også i stor grad solgte matvarer til sine kunder. Mange kontakter rundt om i Oppland ble opprettet, men også fra andre fylker ble det hentet inn velsmakende varer for salg. Om lag 20 % av salgsvarene i butikken er av denne kategorien.

I tillegg til å ha fokus på at varene i butikken skulle ligge så nært opp mot originalene som mulig, har det vært et ønske å kunne gjengi butikkens rutiner og arbeidsformer slik det antas at de fortonet på 50- og 60-tallet. Et Regna kassaapparat fra rundt 1960 ble donert til museet fra Renée Frisersalong på Lillehammer etter at museet etterlyste et slikt apparat gjennom

Offisiell åpning og snorklipping ved ordføreren i Giske, Knut Støbakk. Fra venstre: Mia Langemyr, Geir Paulsrud og Knut Støbakk. Foto: Ole A. Flatmark.

lokalpressen. Museet har valgt å primært ha kvinner bak disken i butikken ettersom det var en kvinne som i sin tid drev butikken, og de ansattes arbeidsantrekk er nøyaktige kopier av den opprinnelige blå butikkfrakken som hang igjen etter forrige eiere. For å holde formidlingen så nær det originale uttrykket som mulig, har museet tatt utgangspunkt i et originalt butikkstempel som lå igjen i landhandelen. Av dette er det laget en mer moderne variant som brukes på kvitteringer og poser i butikken. Alle prislapper skrives for hånd og alle kvitteringer i butikken skrives på Paragon-blokker med blåpapir. Håndskrevne kvitteringer medfører at det tar noe ekstra tid å betjene hver kunde, men som en av butikkdamene i sommer så sinnelig sa med en landhandel full av folk: *Dette er også en del av formidlingen. Det tok litt lengre tid å betjene folk før i tiden.*

Omvisninger i boligen og driftsbygningen

I tillegg til formidling av landhandelen, ønsker museet å formidle boligen i andre etasje og tilhørende driftsbygning til publikum. I den forbindelse ble museets omvisere, og andre interesserte på museet, invitert til fagdager med en rekke foredrag som belyste denne historien ved hjelp av ulike innfallsvinkler. Museets direktør Geir Paulsrud innledet med en redegjørelse om hvorfor museet skulle ha en landhandel i friluftsmuseet, og driftsansvarlig Aslak Stø ga en innføring i arbeidet med å ta ned, flytte og sette opp bygningene på museet. Førstekonsulent Gunvor Skaaren redegjorde for arbeidet med gjenstandsregistreringen og ga innblikk i utvalgte gjenstanders særegne historie. Videre ga rådgiver og historiker Bjørn Ivar Vasaasen et historisk bakteppe for

den tidsperioden vi ønsker å formidle med landhandelen. Avslutningsvis ga forskningsansvarlig Anne-Mette Nielsen et innblikk i den nære historien som knytter seg spesielt til dette anlegget. Det ble dessuten utviklet en perm med en mengde artikler som kunne fungere som bakgrunnsmateriale for ytterligere fordypning for omviserne. Ved hjelp av bilder fra museets fotograf, Ole Arvid Flatmark, informasjon fra driftsavdelingen ved Aslak Stø, og tekstbehandling ved Berit Hole, fikk publikum i driftsbygningen dessuten et bildespill om arbeidet med flyttingen av bygningene.

Et par enkle inngrep var nødvendige for å klargjøre bygningene for publikum. Begge soverommene, badet, gjesterommet og kontoret ble kjettingstengt. Teppene i stua og spisestua ble delvis dekket av nye filleryer, og skoposer ble innkjøpt for å unngå unødvendig slitasje på gulv og tepper. Vi la dessuten inn i omvisernes rutiner at rommene skulle luftes hver morgen og at det alltid skulle stå friske markblomster på kjøkkenbordet.

Publikum fikk tilbud om omvisninger i boligen to ganger daglig i sommersesongen, og mange ble veldig engasjerte når de kom inn i leiligheten. Det viste seg ofte at publikum hadde god kjennskap til en rekke av gjenstandene de så, og ofte ble omvisningene til spennende samtaler med felles utveksling av informasjon og minner.

Generalprøven

Innspurten mot åpningen var som ved de fleste åpningsarrangementer intens. Men med lange dager med sjauing og mange hjelpende hender på museet, kunne prosjektgruppa som planlagt invitere til generalprøveåpning ei uke før åpningsdato.

Generalprøven ble høytidelig gjennomført med eplemost i høye glass og smaksprøver fra diverse småskalaprodusenter. Omviser Sigurd Ile framførte diktet *Fra krambua* av Jakob Sande. Salget gikk over all forventning, og vi oppdaget at vi måtte foreta enkelte justeringer i rutinene bak disken for å kunne yte best mulig service til kundene.

Åpningen

Nærmere 400 besøkende fant veien til museet på åpningen, både fra nærområdet og fra Sunnmøre. Arrangementet ble innledet med rosende ord fra Jan M. Jansen på vegne av Lillehammer kommune. Ordfører i Giske kommune, Knut Støbakk, sto for den offisielle åpningen av landhandelen, og understreket gleden over at Sunnmøre nå hadde fått sitt eget sted på Østlandet! Giske kulturskole hadde også tatt den lange veien til Vegmuseet i anledning åpningen. De sto for et humoristisk og lystig skuespill som skildret livet rundt butikken H. Blindheimsvik i dens glansdager. Kringsjø skolekorps og drill førte an i en veteranbilparade med kjøretøy fra 50- og 60-tallet, med god hjelp av blant andre Norsk Kjøretøyhistorisk museum. Ved driftsbygningen diskuterte Øyer ungdomsskole og Kringsjø barneskole opp med sveler og rød saft. Da dø-

rene til landhandelen ble åpnet var både liten og stor klar for å finne ut hva butikken hadde å by på. For de som hadde opplevd 50- og 60-tallet ble det et nostalgisk gjensyn, mens det for de yngre ble et møte med en annerledes verden. Åpningen ble en høytidelig og minnerik markering, takket være en rekke eksterne bidragsytere og museets ansatte.

Planer framover

Landhandelen H. Blindheimsvik AS har vært en ubetinget suksess for Norsk vegmuseum i sommer. Vi har hatt dyktige butikkdamer og omvisere i husene, og det har vært en livlig handel gjennom hele sesongen. Sommerens store salgssuksesser har blant annet vært literflasker med eplemost fra Askim Frukt- og Bærpresseri, sukkertøy i kremmerhus, opptrekkbare metalleker, modellbiler i metall og duftende såper med lavendel, fersken og sitron. utfordringen videre er å opprettholde interessen hos publikum, og derfor har museet en stor oppgave i å videreutvikle prosjektet i den ånd det har startet. Dette gjelder både eventuell fornying/rulling av museale varer og ikke minst det å framskaffe salgsvarer i 50- og 60-talls stil. Dette innebærer et fortsatt nært samarbeid mellom avdelingene ved museet.

Takk for bidrag til Blindheimsvik landhandel:

Familien Synnes

Kirsten Synnøve Tollersrud

Astrid og Sigurd Ile

Hallstein Hage

Kirsten Worup Espelid

Otto Stornes

Jarle Blindheim

Sigrid Marie Røste

Berit Jahr

Kari Holen

Svein Stuen

Anne Lise Nersveen

Astrid Lie Kristiansen

Chris Stiksrud

Annelise Hansen

Trygve Lisløkken

Arne Bergsvendsen